

Art precolombí de Mesoamèrica

Codi: 100566

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500239 Història de l'Art	OT	3	0
2500239 Història de l'Art	OT	4	0

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Annabel Villalonga Gordaliza

Correu electrònic: Annabel.Villalonga@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Es recomana tenir comprensió lectora en diverses llengües modernes, a part del català i l'espanyol.

Objectius

L'assignatura pretén dotar l'estudiant de les eines teòriques i metodològiques necessàries per aprofundir en el coneixement de les cultures precolombines de Mesoamèrica, des d'un punt de vista històric - artístic. Un dels primers elements a revisar serà el concepte d'art entès, no des de la nostra perspectiva estètica occidental, sinó des d'un punt de vista dels estudis americanistes.

L'objectiu principal és que l'alumne conegui i sàpiga identificar les formes d'expressió artística pròpies de les cultures que es van desenvolupar a Mesoamèrica durant els períodes Formatiu fins a la conquesta d'Amèrica i com els processos de difusió van incidir, en major o menor grau, en les diferents cultures. Finalment s'incidirà especialment en les manifestacions produïdes en el camp de les arts visuals i en la seva interpretació iconogràfica.

Competències

Història de l'Art

- Analitzar amb esperit crític, a partir dels coneixements adquirits, l'obra d'art en les seves diferents facetes: valors formals, significat iconogràfic, tècniques i procediments artístics, procés d'elaboració i mecanismes de recepció.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
- Interpretar l'obra d'art en el context en el qual es va gestar i relacionar-la amb altres formes d'expressió cultural

- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Reconèixer l'evolució de la imatge artística des de l'antiguitat fins a la cultura visual contemporània.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
2. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
3. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Analitzar una imatge artística i situar-la en el seu context cultural.
5. Aplicar els coneixements iconogràfics a la lectura de la imatge artística
6. Definir i explicar amb precisió un objecte artístic amb el llenguatge propi de la crítica d'art.
7. Distingir les tècniques i el procés d'elaboració d'un objecte artístic
8. Estimular la creativitat i fomentar idees innovadores.
9. Examinar una imatge artística i distingir-ne els valors formals, iconogràfics i simbòlics.
10. Explicar els mecanismes de recepció d'una obra d'art.
11. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística
12. Participar en debats sobre fets històrics respectant les opinions d'altres participants.
13. Reconstruir el panorama artístic d'un determinat context cultural
14. Relacionar una imatge artística amb altres fenòmens culturals de la seva època.
15. Saber exposar amb eficàcia els coneixements, oralment i per escrit.

Continguts

1. INTRODUCCIÓ

Tema 1. Introducció a l'estudi de l'art prehistòric. Concepte d'art i arista en el Mèxic prehistòric. La historiografia de l'art prehistòric.

Tema 2. Poblament d'Amèrica. Teories antigues i modernes sobre el poblament . Àrees culturals. Els estudis americanistes.

Tema 3. Prehistòria: emergència de l'art prehistòric i l'art rupestre (gravats i pintures)

MESOAMÈRICA

Tema 4. Concepte de Mesoamèrica. Etapes i cultures. Característiques generals del seu art. Cosmovisió. Societat.

Tema 5. El Formatiu. Les cultures de la Conca de Mèxic i la Cultura Olmeca del Golf. Difusió i contacte. Arquitectura olmeca (San Lorenzo, La Venta, Tres Zapotes). Escultura: caps colossals, esteles i altres relleus. Ceràmica.

Tema 6. El Clàssic. Cultura Teotihuacana. Evolució de la societat. Religió. Teotihuacán com ciutat sagrada. Arquitectura d'homes i déus: palaus, conjunts residencials i temples. Pintura, escultura en pedra i ceràmica.

Tema 7. L'esplendor del Clàssic i la seva transició al Postclàssic. Cultura Maia. Societat i religió. Periodització. Arquitectura: tècniques, elements, tipologia d'edificis i estils. Les ciutats: A) Zona central (Tikal, Bonampak i Palenque) b) Zona nord (Chichén Itzá i Uxmal). Escultura: materials, tipus i estils. Pintura. Ceràmica.

Tema 8. L'època Postclàssica. Cultura Asteca. Societat i religió. Fonts escrites. Arquitectura: Tenochtitlan, Malinalco i Calixtlahuaca. Escultura en pedra: exempta i relleus. Ceràmica. Arts menors i orfebreria.

Metodologia

Metodologia:

El desenvolupament de l'assignatura contempla la següent metodologia:

Ø Classes teòriques dirigides per la professora.

-La profesora exposa oralment i amb suport powerpoint als estudiants els aspectes essencials de la matèria (classe online pel Teams si s'escau retorn temporal de docència presencial a virtual), sistematitzant els continguts i facilitant aquella bibliografia específica que sigui més adient per a preparar-se l'examen. En determinats casos amb anterioritat a l'exposició de continguts d'alguns temes serà necessària la lectura prèvia de textos.

Ø Lectura comprensiva de textos. Realització d'activitats vinculades a les lectures que s'hauràn de lliurar o es discutiran a l'aula presencial/forum del Moodle. Estudi personal.

Ø Assistència presencial o visualització per un enllaç a una conferència ("Mujeres, reinas y diosas mayas" o una altre sobre el gènere a determinar) sobre una part del temari.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	27	1,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Tipus: Supervisades			
Síntesi del contingut d'una conferència vinculada a la matèria.	3	0,12	1, 3, 5, 9, 11, 13, 15
Tipus: Autònomes			
Exercicis pautats d'aprenentatge a partir de lectures de textos especialitzats.	5	0,2	1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 15

Avaluació

La matèria s'avaluarà aplicant els següents procediments:

- 2 Proves escrites parcials cada una amb un 30% de pes (total les dues 60%): Avís important: Per a poder fer mitjana amb la resta d'apartats avaluables la mitjana dels dos exàmens parcials ha de donar un mínim de 5.
- Realització de treballs, ressenyes, resums i/o comentaris analítics sobre els textos : (25%)
- Síntesi del contingut de la conferència (15%)

Observacions importants:

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, la professora informarà l'alumnat (Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions. Si la situació no procedeix a ser presencial, es determinarà un dia per dur a terme una revisió virtual per Teams, on la professora indicarà que s'esperava de cada resposta. Un cop finalitzada aquesta revisió de caire general, l'alumnat podrà romandre a la sala virtual i exposar dubtes concrets dels seus exàmens.

L'estudiant rebrà la qualificació de No avaluable sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació.

Els últims dies del curs hi haurà una recuperació *exclusivament* per a aquells/es alumnes que tinguin suspesa alguna o algunes de les proves escrites parcials anteriors. Per tant, no es podran presentar els/les que no les haguessin fet a la convocatòria prevista ni tampoc els /les que les tinguessin aprovades. La recuperació només possibilita *aprovar* les proves suspeses amb qualificació màxima de 6. Queden excloses del procés de recuperació el lliurament de ressenyes, síntesi de la conferència o altres activitats avaluable que no s'hagin presentat en la data fixada per la professora.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Prova parcial escrita 1	30%	20	0,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 13, 15
Prova parcial escrita 2	30%	20	0,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 13, 14, 15
Realització de ressenyes sobre els textos	25%	40	1,6	1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Síntesi dels continguts d'una conferència	15%	35	1,4	6, 8, 11, 12, 13, 14

Bibliografia

GENERALS:

- ADAMS, Richard.E., *Las antiguas civilizaciones del Nuevo Mundo*. Barcelona: Crítica, 2000.
- ALCINA FRANCH, José, *Historia del arte hispanoamericano, 1: Arte precolombino*. Madrid: Alhambra, 1987.
- BOSCH GIMPERA, Pere, *La América pre-hispánica*. Barcelona: Ariel, 1975.
- CIUDAD, Andrés, *Las culturas del Antiguo México*. Madrid: Alhambra, 1988.
- GIRARD, Raphaël., *Historia de las civilizaciones antiguas de América*, 3 vols. Madrid: Alhambra, 1976.
- GRIEDER, Terence., *Orígenes del Arte Precolombino*. México: F.C.E., 1987.
- KUBLER, George, *Arte y arquitectura en la América precolonial*. Madrid: Cátedra, 1986.
- PIÑA CHAN, Romá., *Historia, Arqueología y Arte Prehispánico*. México: F.C.E., 1986.
- SEJOURNÉ, Laurette, *América Latina I. Antiguas culturas precolombinas*. Madrid: siglo XXI, 1976.
- SONDEREGUER, César., *Arquitectura precolombina. Catálogo de tipos de urbanismos, de obras y constructivos*. Argentina: Corregidor, 1998.
- SONDEREGUER, César.; PUNTA, Carlos, *Amerindia. Introducción a la etnohistoria y las artes visuales precolombinas*. Argentina: Corregidor, 1999.
- SONDEREGUER, César, MARZIALI, Marta, *Cerámica precolombina. Catálogo de morfología*. Argentina: Corregidor, 2001.

MESOAMÉRICA:

- BERNAL, Ignacio, *El mundo olmeca*. México: Porrúa, 1968
- BEVERIDO PEREAU, Francisco, *Estética Olmeca*. Xalapa, México: Universidad Veracruzana, 1996
- CAVATRUNCI, Claudio, *Les Mayas*. Paris: Canal, 1998.
- CIUDAD, Andrés, *Las culturas del antiguo México*. Madrid: Alhambra, 1988.
- CLARK, JOHN E. (coord)., *Los olmecas en Mesoamérica*. Madrid: Turner Libros, 1994
- COE, Michael, *The Maya Scribe and his World*. New York, The Grolier Group, 1979.
- COE, Michael, "The olmec style and its distributions", *Handbook of Middle American Indians*. Vol.3. Part two. Archaeology of Southern Mesoamerica. Texas: University Press, 1981. 739-774.
- DENDROP, Paul; HEYDEN, Doris, *Architettura Mesoamericana*. Milano: Electa Editrice, 1980.
- FREIDEL, David; SCHELE, Linda; PARKER, Joy, *Maya Cosmos. Three thousand years on the Shaman's path*. New York: William Morrow & Co., 1993.
- HAMMOND, Norman, *La Civilización Maya*. Madrid: Alhambra, 1988.
- JORALEMON, Peter David, *A Study of Olmec Iconography*. Washington: Dumbarton Oaks, 1971.
- LANDA, Diego de., *Relación de las cosas de Yucatán*. México: Porrúa, 1973.
- LEÓN PORTILLA, Miguel, *Visión de los vencidos*. México: UNAM, 1976.
- LEÓN PORTILLA, Miguel, *Los antiguos mexicanos a través de sus crónicas y cantares*. México: F.C.E, 1977.
- MAGNI, Caterina, *Les olmèques. Des origines au mythe*. Paris: Du Seuil, 2003
- MANZANILLA, Linda; LÓPEZ LUJÁN, Leonardo (coord)., *Historia Antigua de México. El México antiguo, sus áreas culturales, los orígenes y el horizonte Preclásico*. México: Porrúa, 1994-95.
- MILLER, Mary Ellen; TAUBE, Karl, *The Gods and symbols of ancient Mexico and the Maya*. London: Thames & Hudson, 1993.
- MILLER, Mary Ellen, *El arte de Mesoamérica*. Barcelona: Destino, 1999.
- MORLEY, Sylvanus G., *La Civilización Maya*. México: F.C.E, 1975.
- PASZTORY, Esther: *Pre-Columbian Art*. Londres: Everyman Art Library, 1998.
- PIÑA CHAN, Román, *Los olmecas. La cultura Madre*. Barcelona: Lunweg, 1990.
- RIVERA DORADO, Miguel, *Chilam Balam de Chumayel*. Madrid: Crónicas de América, 1986.
- SAHAGÚN, D. Fray Bernardino De , *Historia general de las Cosas de Nueva España*. Madrid: Crónicas de América, 1990.
- SCHELE, Linda; MILLER, Mary E., *The Blood of Kings. Dynasty and Ritual in Maya Art*. New York: George Braziller Inc., 1986.
- SHARER, Robert, *The ancient Maya*. Stanford (Calif.) : Stanford University Press, 2006 (6a ed.)
- THOMPSON, John Eric, *Grandeza y decadencia de los Mayas*. México: F.C.E., 1985.
- VAILLANT, George, *La Civilización Azteca*. México: F.C.E, 1980.
- WESTHEIM, Paul, *Ideas fundamentales del Arte prehispánico en México*. Madrid: 1987.
- WESTHEIM, Paul, *Arte antiguo de México*. Madrid: Alianza Forma, 1988.